חינוך לחיים

פרשת וישלח

"הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן"

ולכאורה מדוע כת' "ומתו כל הצאן"? הרי אנו כבר יודעים שדיבר על הצאן? ועוד קשה עם כבר הזכיר הצאן אז שיזכיר גם את הילדים כי הרי בתחילה דיבר גם על הצאן וגם על הילדים?

תירץ בעל התורה תמימה בספרו תוספת ברכה, שכיוון שקודם דיבר על שתיהם, הרי אם לא היה אומר "ומתו כל הצאן" הכוונה היתה שוב על שתיהם, ולכן הדגיש רק על הצאן, כדי לא לפתוח פה לשטן... ולמרות שלמעשה התכוון גם לילדים.

ומכאן אנו רואים שאם מכים ומענישים את הילד אפילו יום אחד, בזה ממיתים את נפשו. אם מכים את הילדים. זה "מנחה שלוחה לאדני לעשיו" אלא הדרך הנכונה היא כהמשך הפס' " ואני אתנהלה לאיטי" וכפי שרש"י מסביר "לשון נחת". החינוך צריך להיות מתוך נחת, כפי שכתה הגר"א באגרתו "הלימוד אינו נקבע באדם כי אם בישוב ובנחת"

השגות טובות אפשר להשיג רק ע"י שנותנים מאור פנים ועושים זאת בנחת, במילים של הערכה והערצה. את הפס' "חושך שבטו שונא בנו" אפשר לקיים גם ע"י שבט הלשון, וכן במבט העיניים. כמובן צריך לחנך ולהעיר אך מה שיותר חשוב זה להאיר.

הסטייפלר תמיד נהג לומר ללמוד עם ילד שלא התנהג כשורה 5 דק' מוסר. ע"פ הפס' "ייסר בנך" – ע"י לימוד מוסר "וינחך"- יתן לך מנוחה מהגינהום, "ויתן מעדנים לנפשך" – בגן עדן.

הנתיבות שלום (בנתיבי חינוך) כותב "שילד שיש לו נטיה לשחיתות זה כמו שפורצת שריפה רוחנית. אבל אם רוצים לכבות בשנאה ובהכאות עד חרמה, הרי זה כמו שמכבים דליקה בנפט"

ילד זקוק לעידוד ולאהבה, להערכה ובטחון עצמי בשביל להצליח, ורק אם יש לו הדברים האלו הוא יכול להצליח. ילד זקוק לחום כמו ללחם ומים. המכות גורמות להפך מכל הדברים הללו.

שמעתי על הפס' בתהילים "כי הכית את כל אויבי לחי" – שפירושו שלתת סטירה בלחי זה גנאי, וכך עושים לאויבים, ולכן אין לתת אף פעם ובשום מקרה סטירה בלחי, משום שזה מתפרש אצל הילד כמכת אויב ושונא. (הגמ' בסנהדרין אומרת "הסוטר לועו של ישראל כאילו סוטר לועו של הקב"ה)

בני אדם יודעים לצטט את הפס' "חושך שבטו שונא בנו" אך משום מה, לא זוכרים את המשך הפס' "ואוהבו שחרו מוסר" ונביא כאן מס' פירושים לפס' :

א. אין הכוונה דווקא למקל, אלא "שבטו" יכול גם להיות שבט לשון, מבט עיניים של חוסר שביעות רצון.

ב. הרב וואזנר זצ"ל שהכוונה "חושך שבטו" שהמונע מבנו את הידיעה שיש כזה מושג של "שבט", שהוא עלול לקבל מכות בשבט... "ואוהבו שחרו מוסר" הכוונה שמי שאוהב את בנו אינו משתמש כלפי בנו אפי' בידיעה שיש אפשרות שהוא יקבל מכות בשבט, אלא שמחנכו ע"י שאוהבו ומשוחח עמו בעייני מוסר.

ג. הכתב סופר מסביר שאם האב חוסך את שבט המוסר מעצמו ואינו עושה דבר לחינוכו העצמי, הרי הוא שונא את בנו, שהרי בכך מנחיל לבן חינוך שלילי. כי החינוך הכי טוב הוא דוגמה אישית שהאב מתנהג בדרך הטובה והישרה והבן רואה .

ונסיים בדברי הרב שלמה וולבה זצ"ל בספרו עלי שור "רק זאת נקבע כאן, כי בצעקות וסטירות לחי לא מחנכים. מה נואלו ההורים אשר כל מחשבתם בעייני חינוך מצטמצמת לשאלה מתי יש להכות את הילדים... אוי ואבוי ל"חינוך" כזה. רק עם סובלנות בלי גבול יכולים להגיע לתגובה מחושבת ולהדרכה הבנויה על הבנת הילד וטבעיו, לקיים "חנוך לנער ע"פ דרכו"

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com